

CRONICI DE ARTĂ

Teatra

FRAȚII... VITREGI

Ce anume ne mai ține în viață, atunci când instrumentul de trait – trupul, adică – a început să ne lase - de pildă, din cauză că am ajuns la acea vârstă numită, eufemistic, „a treia”? Sau când același, pe cât de complex, pe atât de delicat instrument, nici nu a apucat vreodată să funcționeze la parametrii normali, din cauză că un „circuit” sau altul a fost instalat greșit? (Dar poate oare Creatorul să greșească? – iată o întrebare metafizică...) Iar ceea ce continuă să trăiască astfel de personaje, mai poate fi numit, oare, viață? Le mai oferă ea protagoniștilor satisfacții, bucurii, ca să nu vorbim de fericire? Mai merită traită o astfel de viață?

Fără îndoială că da. Fiindcă în trup, deasupra lui sau dincolo de el, există o energie indestructibilă, care-l face pe om să trăiască cu maximă intensitate, atât cât îi mai permite trupul sau, de ce nu, chiar un pic mai mult. Cel puțin atunci când eroii sunt irlandezi – o nație care iubește viața cu încăpățanată, neobosită fervoare.

Mick și Josey, de pildă, își trăiesc cu înverșunare bucuriile, oricât de precare, ca și țâfnele sau marile drame – prezente, trecute, închipuite. O mică dramă, cum ar fi faptul că Josey a urinat în pantaloni e urmată de un mare triumf: Da, mai există, totuși, o pereche de pantaloni curați, așezați cu grijă sub saltea, la „calcat”... O bucurie reală mai poate fi și o partidă de cărți – unde mai pui că ea prilejuiește un flirt între doi posibili parteneri tomnatici... (Mai există, oare, limită de vârstă de la apariția romanului lui Márquez *Dragostea în vremea holerei?* O dramatizare după acest roman – iată, probabil, o atracție irezistibilă pentru Dabija!) și așa mai departe.

Mick și Josey sunt frați. Ei își trăiesc bătrânețea într-un menaj de un firesc emoționant, în umbra tiranică a unui tata defunct, dar cu o autoritate încă vie. Mick e normal (în măsura

în care, într-o lume ca a noastră, un barbat care se sacrifică pentru fratele sau poate fi numit așa!), Josey a rămas împotmolit într-o copilărie fără leac. Dar oare refuzul lui Mick de a se însura, de a urma traseul unei existențe obișnuite, e un sacrificiu, sau, măcar într-o oarecare măsură, efectul unei autorități paterne traumatizante? Întrebarea e facultativă, cum facultative sunt și întrebările de la începutul acestui text. Căci piesa *Frații* (Boss Grady's Boys, 1988) a irlandezului Sebastian Barry nu pune întrebări. Ea provoacă emoții intense care, ulterior, se pot transforma în întrebări asemenea celor formulate aici. Și care întrebări ne pot soma la răspunsuri - strict personale, desigur.

Marturisesc că, înainte de a scrie prezenta cronică, am refuzat să recitesc cele publicate aici acum trei-patru ani, după premiera românească a piesei la Teatrul Sica Alexandrescu din Brașov, în regia aceluiași Alexandru Dabija. Am preferat să rețin

impresiile produse de varianta bucureșteană, fără grija de a evita eventuale repetiții, fără presiunea unor formulări neaparat noi. Dar, urmărind spectacolul de pe scena Teatrului Odeon, mi s-a întâmplat, asemenea eroilor lui Barry, să vad în multe momente „...fantomele” trecutei montări amestecându-se printre actorii bucureșteni. Și dominându-i.

Pentru Josey, Dabija a mizat pe un nume mare de la Național, *Mircea Albulescu*. În comparație cu seninătatea iremediabil, aproape metafizică infantila a brașoveanului *Costache Babii*, Albulescu pare însă exterior, pe mari porțiuni cabotin în alternanța unor soluții realiste cu surprize de intonație și mimica...previzibile și artificiale. În Mick (în sfârșit, un meritat rol de anvergura pentru acest atât de special actor), *Constantin Cojocaru* e cumva mai eteric, mai poetic, dar și lipsit de acea experiența a bătrâneții, căreia Mircea Andreescu îi conferea o teribilă încrâncenare, o „răutate” cruntă în lupta cu vicisitudinile vârstei, ale vieții, ale destinului. Iată de ce acești frați ai fraților de la Brașov nu sunt, așa cum mi-aș și v-aș fi dorit, frați de...frați, ci mai degrabă frații...vitregi ai acelora. Prezențe scenice pregnante, întru totul comparabile cu interpretii primei versiuni (uneori, cu plusuri, alteori cu minusuri ne semnificative) sunt, în schimb, excelentul *Șerban Ionescu* în rolul Tatălui, absolut memorabil, precum și *Rodica Lazăr*, *Irina Mazanitis*, *Elvira Deatcu* și *Gelu Nițu*. Dansul lui *Răzvan Mazilu* are mister, e un element esențial al „celeilalte” dimensiuni din spectacol.

Un plus aproape imperceptibil al versiunii de la Odeon e scenografia (*Dragoș Buhagiar & Irina Solomon*). Deși a ramas, în mare, aceeași, ea a suferit câteva discrete intervenții de finețe și rafinament și rămâne una dintre cele mai frumoase ale acestui deceniu. Nici mutarea pe o scenă italiană nu a produs daune grave acestui spectacol de mare frumusețe (pentru mine, cel mai bun Dabija de până acum!), în ciuda rezervelor formulate față de jocul protagoniștilor (și care, în timp, se mai poate „așeza”). Oricum, este de departe cel mai bun spectacol pe care-l puteți vedea în această toamnă în București. ■

Victor SCORADEȚ

Plastică

SACRU ȘI RELIGIOS
ÎN ARTE

Programul „Tradiție și Postmodernitate”, inițiat și coordonat de fundația HAR, despre care am mai scris în paginile acestei reviste, recent câștigător al concursului de proiecte culturale finanțate de Uniunea Europeană prin programul EUROART, își continuă ascensiunea.

La Muzeul Satului Vâlcean de la Bujoreni (Râmnicu Vâlcea) s-a înființat Centrul pilot „Tradiție și postmodernitate” și aici, în perioada 10-15 octombrie a.c. s-a desfășurat cel de al doilea simpozion din cadrul programului. Și dacă primul simpozion (din luna mai) avea ca temă „Lemnul”, cel de al doilea a ales ca subiect de dezbateri și expunere „Arta sacră/ arta religioasă”. În epoca actuală, confuzia dintre sacru și religios conduce la reprezentări și interpretări eronate, la răsturnarea sistemelor de valori și la rezultate artistice îndoielnice, de tipul proiectelor realizate de arhitecți români, renumiți altfel, pentru mult controversata Catedrală a Neamului. Aceasta este motivația principală a alegerii unui subiect extrem de vast, pe care participanții la simpozion l-au abordat în funcție de preocupările fiecăruia. La sesiunile de comunicări, au participat arhitecții Augustin Ioan, Radu Teacă și Catalin Berescu, ei prezentând și o expoziție de proiecte pentru biserici catolice și ortodoxe, istoricul e artă și arheologul Radu Florescu, filologul Sorin Olteanu și Radu George

Serafim, muzicologii Octavian Anahid Dinulescu și Raluca Jorz, criticii de artă Raluca Olga Dumitru și subsemnata, artiștii plastici Alexandru Nancu (organizator al programului), Vlad Ciobanu și Valeriu Pantilimon. Tot dintre manifestările simpozionului au făcut parte lansarea numărului 1 al revistei *Ianus*, publicație a programului „Tradiție și Postmodernitate”, excursii de documentare în zona Vâlcei și trei expoziții organizate în casele tradiționale de la muzeul gazdă. Revista *Ianus* va apărea bianual, însoțind fiecare ediție a simpozionului. Ea va reflecta activitatea acestora și va publica comunicările științifice susținute în cadrul lor, traduceri din literatura de specialitate, documente și cronici ale unor evenimente culturale mai importante.

Expozițiile despre care aminteam au fost gândite în conexiune și alcătuite din secțiuni reprezentative de lucrări. Finalitatea urmărită a fost punerea în disjuncție, la nivel vizual și ideatic, a sacralului și a religiosului. E vorba despre o expoziție de icoane pe sticlă și lemn executate de copiii de la Școala de Artă din Râmnicu Vâlcea, o expoziție de icoane contemporane (realizate de câteva maici de la mănăstirile Bistrița și Dintr-un Lemn și de doi artiști plastici) și obiecte de cult tradiționale (pristolnice, ștanțe pentru prescuri, metanii) și o expoziție de artă contemporană cu subiect religios în care au fost prezente lucrări de pictură, sculptură, grafică, tapiserie, obiect și instalație ale unora dintre artiștii importanți ai momentului: Horia Bernea, Vasile Gorduz, Silvia Radu, Gheroghe Marcu, Elena Hariga, Neculai Padurar, precum și ale mai tinerilor Vlad Cibanu, Alexandru Nancu, Valeriu Pantilimon, Cristina Miron, Daniel Stancu. Primele două expoziții și-au propus să dovedească că arta sacră le e accesibilă celor care-și dedica viața exclusiv

ei, inițiatilor și copiilor. Aceștia din urmă, prin nepertvertirea lor, acced la dimensiunea sacră mult mai lesne decât adulții. Expoziția de icoane și obiecte de cult din turnul culei de la Muzeul Satului Vâlcean a probat faptul că arta sacră nu se poate manifesta în afara unei dogme precis delimitate, că în cazul ei inovațiile nu sunt permise și că fiecare detaliu conține o simbolistică a cărei denaturare distruge conținutul spiritual al obiectului. „Arta sacră e frumoasă pentru că e adevărată” afirma Titus Burckhardt. De ce e frumoasă arta cu subiect religios a încercat să arate cea de a treia expoziție, organizată într-una dintre salile școlii de secol XIX, aflata în patrimoniul muzeului. În cazul artei contemporane, frumusețea este doar o categorie estetică, existentă în afara unui conținut spiritual. Subiectul religios a fost explicit sau subtil disimulat în lucrările expuse. Varietatea de abordări, expresii, stiluri personale, reușite estetice a încercat să pună în evidență eliberarea artistului modern de dogmele reprezentărilor sacre, chiar dacă nostalgia sacralului rămâne prezentă în creația multora dintre ei.

Entuziasmul numerosului public prezent la simpozion da speranțe în ce privește reușita unor astfel de manifestări culturale, al căror țel este să contracareze deruta generală și pierderile de sens din ultimii ani prin coerență, consecvență și un nivel intelectual ridicat. Demersul inițiat de organizatorii programului „Tradiție și Postmodernitate” se dorește a fi unul clarificator și recuperator. Dialogul dintre vechi și nou, dintre spiritul tradițional și cel (post)modern mai are încă multe etape de parcurs. Următoarea se va consuma în primavara anului viitor, când tema simpozionului va fi „Artele focului”. ■

Luiza BARCAN